

M C Escher: Circle Limit III (1959)

Όποιος εξασκείται από πολύ νεαρή ηλικία στις τεχνικές των γραφικών τεχνών είναι πιθανό να φτάσει κάποια στιγμή που να θεωρεί ως ύψιστο ιδανικό του την πλήρη γνώση της τέχνης του. Αφιερώνει όλο το χρόνο του για να πετύχει την τεχνική αρτιότητα, όμως αυτό απορροφά τόσο πολύ τη σκέψη του, ώστε μπορεί να φτάσει στο σημείο να διαλέξει ένα θέμα κατώτερο απ' ό,τι θα επιθυμούσε, μόνο και μόνο για να μπορέσει να πειραματιστεί με κάποια ιδιαίτερη πτυχή της τεχνικής. Είναι αλήθεια ότι μπορεί να αντλήσει πολύ μεγάλη ικανοποίηση αν κατακτήσει την καλλιτεχνική δεξιότητα. αν πετύχει τη σε βάθος κατανόηση των ιδιοτήτων του υλικού που χρησιμοποιεί, καθώς και αν μάθει με πραγματική επιμονή και προσήλωση να αξιοποιεί τα εργαλεία που έχει στη διάθεση του -και πάνω απ' όλα τα δυο του χέρια!

Πέρασα και εγώ πολλά χρόνια σε αυτή την κατάσταση αυταπάτης. Όμως, ήρθε μια στιγμή που ένιωσα ότι άνοιξαν ξαφνικά τα μάτια μου. Ανακάλυψα ότι η τεχνική αρτιότητα δεν ήταν πια ο μόνος σκοπός μου, γιατί με κατέλαβε μια άλλη επιθυμία, την ύπαρξη της οποίας δεν είχα καν υποπτευθεί. Ήρθαν τότε στο μυαλό μου ιδέες που δεν είχαν μεγάλη σχέση με τις γραφικές τέχνες, έννοιες που τόσο πολύ με γοήτευσαν ώστε επιθυμούσα να τις μοιραστώ, επικοινωνώντας με άλλους. Αυτό δεν μπορούσε να γίνει μέσω λέξεων, γιατί πρόκειται για σκέψεις που δεν μπορούν να πάρουν ρητή μορφή, αλλά για νοητικές εικόνες, που θα μπορούσαν να γίνουν κατανοητές από άλλους μόνο αν τις παρουσίαζα σαν οπτικές εικόνες. Ξαφνικά, η μέθοδος με την οποία θα παρουσιαζόταν η εικόνα μου φάνηκε λιγότερο σημαντική απ' ό,τι στο παρελθόν. Φυσικά, κανείς δεν σπουδάζει γραφικές τέχνες για τόσα χρόνια «επί ματαιώ». Όχι μόνο η δεξιότητα είχε γίνει δεύτερη φύση για μένα, αλλά ήταν και ουσιώδες να συνεχίσω να χρησιμοποιώ κάποια τεχνική αναπαραγωγής των συνθέσεων μου, ώστε να μπορώ να επικοινωνώ με μεγάλο αριθμό συνανθρώπων μου ταυτόχρονα.

Μ. Κ. Έσερ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Μ. C. ESCHER

Στα ελληνικά η βιβλιογραφία είναι περιορισμένη. Υπάρχει το βιβλιάρaki Γνώση/Taschen με ένα μικρό αλλά ενδιαφέρον εισαγωγικό σημείωμα του Έσερ (1), ο κατάλογος της έκθεσης του 1997 (Αθήνα/Θεσσαλονίκη) (2), το βιβλίο του Νικολαΐδη για τις συμμετρικές διατάξεις (3) και κάποια σποραδικά άρθρα με ιδιαίτερα ενδιαφέρον αυτό του Στάθη Ψύλλου στο Cogito (4)

1. **Μ. Κ. Έσερ**, Γνώση/Taschen, 2005
2. **Μ. C. Escher: Συνεχής κίνηση - Continuous motion**, Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας "Θεσσαλονίκη '97" / Ολλανδικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1997
3. Νικολαΐδης, Παναγιώτης, **Πλακοστρώσεις και σχετικές συμμετρικές διατάξεις στο έργο του Μ. C. Escher**, Αθήνα, 2003

Η διεθνής βιβλιογραφία είναι εκτενέστατη. Ενδεικτικά:

- Locher, J. L., **M. C. Escher: His Life and Complete Graphic Work**, Harry Abrams, New York / Thames and Hudson, London, 1992
- Schattschneider, Doris, **M. C. Escher: Visions of Symmetry**, Harry Abrams, New York, 2004 (Schattschneider, Doris, **M. C. Escher: Visions de la Symétrie**, Seuil, Paris, 1990)
- Escher, M. C., - Vermeulen, J. W., **Escher on Escher**, Harry Abrams, New York, 1989
- Emmer, Michele, **The Fantastic World of M. C. Escher**, Springer-Verlag Berlin and Heidelberg GmbH & Co KG, 2001
- **Escher's Legacy**, Springer-Verlag Berlin and Heidelberg GmbH & Co KG, 2001
- Ernst, Bruno, **The Magic Mirror of M. C. Escher**, Taschen, Köln, 1994
- Coxeter, H. S. M. - Emmer, M. - Penrose, R. - Teuber, M. L. (eds.), **Escher: Art and Science**, North Holland, Amsterdam/New York, 1986

Για την ψυχολογία της εικαστικής αναπαράστασης και της δημιουργικής όρασης αξίζει, μεταξύ άλλων, να διαβάσετε τα εξαιρετικά βιβλία του Γκόμπριχ και του Αρνχάιμ:

- Gombrich, E. H., **Τέχνη και ψευδαίσθηση**, Νεφέλη, Αθήνα, 1995 (Gombrich, E. H., **Art and Illusion**, Phaidon Press, Oxford, 1988 (1960))
- Gombrich, E. H., **The Image and the Eye**, Phaidon Press, Oxford, 1982
- Arnheim, Rudolf, **Τέχνη και Οπτική Αντίληψη. Η Ψυχολογία της Δημιουργικής Όρασης**, Θεμέλιο, Αθήνα, 1999 (Arnheim, Rudolf, **Art and Visual Perception. A Psychology of the Creative Eye**, University of California Press, Berkeley, 1974)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Επίσημη ιστοσελίδα για τον Μ. Κ. Έσερ.

<http://www.mcescher.com>

Βιογραφία του Μ. Κ. Έσερ από την επίσημη ιστοσελίδα.

<http://www.mcescher.com/Biography/biography.htm>

Η γνωστή Artcyclopedia που έχει πολλές παραπομπές σε έργα καλλιτεχνών.

http://www.artcyclopedia.com/artists/escher_mc.html

Η μαθηματική τέχνη του Μ. Κ. Έσερ.

<http://www.mathacademy.com/pr/mini/text/escher/index.asp>

Masters of Deception

Εδώ μπορείτε να δείτε φιλμάκια που εξηγούν πως έγινε η κατασκευή πολλών έργων του Μ. Κ. Έσερ. Θέλει λίγη υπομονή, αλλά έχει πολύ ενδιαφέρον!

<http://illusionworks.com/mod/escher.htm>

Ιστοσελίδα που διατηρεί η Εθνική Πινακοθήκη του Καναδά. Αναλύονται η τέχνη, οι τεχνικές και τα μέσα του Μ. Κ. Έσερ (και πολλών άλλων). Πολύ χρήσιμη για εκπαιδευτικούς.

<http://cybermuse.gallery.ca/cybermuse/youth/escher>

Τα πολύεδρα του Μ. Κ. Έσερ.

<http://www.georgehart.com/virtual-polyhedra/escher.html>

Escher and the Droste effect

Τι είναι αυτή η θολή κηλίδα στο κέντρο της Πινακοθήκης (Print Gallery, 1927) του Μ. Κ. Έσερ; Μία επιστημονική ομάδα από δύο πανεπιστήμια (Universiteit Leiden και University of California at Berkeley) κατόρθωσε να δώσει απάντηση στο ερώτημα και να ολοκληρώσει το έργο.

<http://escherdroste.math.leidenuniv.nl/index.php?menu=intro>

Αν αισθάνεστε δυνατοί στα μαθηματικά, μπορείτε να δείτε την πλήρη μαθηματική ανάλυση του προβλήματος στην σελίδα της Αμερικανικής Μαθηματικής Εταιρείας (στα Αγγλικά, σε μορφή .pdf)

<http://www.ams.org/notices/200304/fea-escher.pdf>

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Για τη θεωρία του χάους και την κβαντική μηχανική υπάρχουν μια σειρά από θαυμάσια βιβλία που με σχετικά προσιτό τρόπο, διεπιστημονικές αναφορές και ελκυστική παρουσίαση εξοικειώνουν τον αναγνώστη με τις θεωρίες και τις εφαρμογές τους στην καθημερινή σκέψη και ζωή. Ενδεικτικά:

- Briggs, John - Peat, David, **Ο παραγμένος καθρέφτης. Η θεωρία του χάους και η επιστήμη της ολότητας**, Κάτοπτρο, Αθήνα, 2000 (1991)
- Briggs, John - Peat, David, **Μια αιρετική άποψη για το Χάος στην καθημερινή μας ζωή**, Τραυλός, Αθήνα, 2001
- Al-Khalili, Jim, **Quantικά παράδοξα**. Τραυλός, Αθήνα, 2005

Για την έννοια της συμμετρίας:

- Weyl, Hermann, **Συμμετρία**. Τροχαλία. Αθήνα, 1991 (Weyl, Hermann, **Symmetry**, Princeton University Press, Princeton, 1952)

Για την έννοια της ψευδαισθήσεως:

- Ninio, Jacques, **Η Επιστήμη των Ψευδαισθήσεων**, Κάτοπτρο, Αθήνα, 2000 (Ninio, Jacques, **La Science des Illusions**, Editions Odile Jacob, 1998) [[περισσότερα για τις ψευδαισθήσεις και τον Jacques Ninio](#)]